

Voorwoord 9

Transcriptie en uitspraak 14

PROLOOG Het ontstaan van de islam 15

Mohammed en de Koran 16 | De Koran 18 | Religieuze inhoud 20 | De vorming van een islamitische staat 24 | De geboorte van de *sjī'a* 25 | De Oemayyadendynastie 27 | Cultuur onder de Oemayyaden 28

HOOFDSTUK I Intellectuele achtergronden 31

1.1 Griekse filosofie 32

De presocraten 32 | De sofisten; Socrates; Plato 34 | Aristoteles 38 | Aristoteles' metafysica 39 | De ziel en het intellect 41 | Aristoteles' logica 44 | Ethiek en logica: de Stoa en Epicurus 46 | Het neoplatonisme 49

1.2 Het oosterse christendom 56

1.3 Iraanse en andere oosterse tradities 58

Zarathoestra en het mazdeïsme 59 | Gnostiek 61 | Mani en het manicheïsme 62

HOOFDSTUK 2 De klassieke islam 67

De ontwikkeling van een islamitische gemeenschap; de soenna 70 | Ontwikkeling van islamitisch recht: *sjarie'a* en *fiqh* 71 | De *sjī'ieten* 76 | Religieuze minderheden 77 | Theologie: van de Moe^ctazila tot al-Asj^cari 78 | Het rationalisme van de Moe^ctazila 80 | Asj^cari's compromis 82 | De cultuurpolitiek van de ^cAbbasieden 85 | Vertalingen 86 | Arabische en antieke wetenschappen 87 | Mystiek: het soefisme 92

2.1 Kindi: de 'filosoof van de Arabieren' 95

Filosofie in het Arabisch 96 | Kindi's metafysica 98 | De ziel 101 | Kentheorie: het intellect 102 | Muziek 103 | Ethiek 104 | Kindi en de Moe^ctazila 105 | Belang van Kindi 106

2.2 al-Razi: platonisme als ketterij 109

Een tijd voor vrijdenkers 112 | Ethiek: rede en religie 113 | Kosmologie: de vijf eeuwige principes 116 | De val van de ziel 117

2.3 al-Farabi: terugkeer van de politieke filosofie 120

De orde van de wetenschappen 121 | Griekse logica in het Arabisch 123 | Poëtica 126 | Muziektheorie 127 | Inleidingen en commentaren op Griekse denkers 128 | Kentheorie: het intellect 130 | al-Farabi's ethiek 133 | Politieke filosofie: de deugdzaam stad 134 | Moderne interpretaties 139 | al-Farabi's invloed 140

2.4 De Ichwaan al-Safaa': de broeders van Basra 143

Micro- en makrokosmos: Plato en Pythagoras 145 | Muziek, ziel en kosmos 147 | Politieke filosofie; mens en dier 148 | Ismaleli-propaganda of oecumene? 150

HOOFDSTUK 3 Iraans intermezzo 153

Cultuur 155 | Religie: rivaliteit van isma^cīeli's en soennieten 157 | Denkactiviteiten 159 | Politieke theorie 162 | Wetenschap en dichtkunst 165

3.1 Isma^cīeli-wijsbegeerte 168

AboeYa^cqoebaI-Sidjistaani 1711 | Hamied al-Dien al-Kirmaani 172 | Naasir-i Chosrow 174 | Ondergang en herontdekking van het isma^cīeli-

denken 177

- 3.2 Ibn Siena (Avicenna) en de metafysica van de contingentie 179
Ibn Siena's werk 182 | Logica 184 | Metafysica en ontologie 186 |
Kentheorie: de ziel 188 | Politieke theorie 190 | Ibn Siena's
allegorieën 191 | Poëtica 193 | Muziektheorie 194 | De plaats van Ibn
Siena in het islamitisch denken 195
- 3.3 Ghazali: zoektocht naar zekerheid 198
Ghazali's werk 199 | Filosofie als slangenbezweren 200 | Een aanval op
de wijsbegeerte? 202 | Logica 205 | Mystiek en innerlijke duiding: *De
nis van lichten* 207 | Mystiek of politiek? 208

HOOFDSTUK 4 al-Andaloes 213

De Berberrijken 216 | De Reconquista 219 | Wetenschappelijke en
filosofische cultuur 220

- 4.1 Ibn Baaddja: de filosoof als onkruid 225
Wetenschappelijk werk 227 | Intellectie als verbinding 228 | De eenheid
van het intellect 231 | Politieke theorie: de filosoof in de stad 231
- 4.2 Ibn Toefayl en zijn filosofische roman 235
Hayy ibn Yaqzaan: Tarzan als filosoof 236 | Allegorie en
maatschappij 240
- 4.3 Ibn Roesjd (Averroës): hervormer van de Almohaden 243
Ibn Roesjd als jurist en theoloog 245 | Aristoteles zonder
neoplatonisme 246 | Logica en poëtica 248 | Letterlijk en
figuurlijk 250 | Metafysica: emanatie en causaliteit 251 | Zielsleer: het
intellect 253 | Ethiek en politieke filosofie 254 | Het rationalisme van
Ibn Roesjd 256 | De 'laatste islamitische filosoof'? 258

HOOFDSTUK 5 De late Middeleeuwen 263

Religieuze ontwikkelingen 265 | Het intellectuele leven 267

- 5.1 Sohrawardi: martelaar van het licht 271
De Verlichtingswijsheid 272 | Kritiek op het peripatetische denken 274 |
Een ontologie van licht 276 | Sohrawardi's allegorieën 280 | Politieke
implicaties van verlichting 280 | Plaats van Sohrawardi 281
- 5.2 Ibn al-^cArabi: Heilige van het Woord 283
Omwervingen en openbaringen 284 | Mystiek, zwijgen en
het Woord 288 | Heiligen en de volmaakte mens 290 | De
verbeelding 292 | Islam en universele religie 293 | Een ethiek van
wetteloosheid? 294 | *Hikma* en filosofie 295 | Cultuurhistorisch belang
van Ibn al-^cArabi 296 | al-Qoenawi en de 'eenheid van het zijn' 297
- 5.3 Verzoening van theologie en filosofie 300
Fakhr al-Dien al-Razi 301 | Nasier al-Dien al-Toesi 303 | Adoed al-
Dien al-Idji 310
- 5.4 Ibn Taymiyya en het probleem van het gezag 312
Verwerping van de Griekse logica 313 | Politieke en maatschappelijke
visie 317

HOOFDSTUK 6 Herfsttij en Renaissance 321

- 6.1 Ibn Chaidoen: een filosofie van de geschiedenis? 322
Geschiedenis en haar grondslagen 325 | Ibn Chaldoens
geschiedopvattingen 328 | Kritiek van de filosofische rede 329 |
Levensvatbaarheid van Ibn Chaldoens project 332
- 6.2 De nieuwe rijken 336

Het Osmaanse rijk 337 | Hofcultuur en oppositie 338 | De Osmaanse wetenschappen 340 | Het Moghulrijk 344 | Cultuur en kennis 348 | Twee tegengestelde reacties: Dara Sjikoe en Ahmad Sirhindi 353 | Iran: het Safawiedenrijk 357 | Sjiïtische theologie en filosofie 359

6.3 Molla Sadra en de beweeglijkheid van het bestaan 363
Molk Sadra's synthese 365 | Ambigüiteit en beweging van bestaan 368 | Kennis en ervaring 369

Epiloog 375

Aanvullende literatuur 383 Overzicht van

dynastieën en denkers 386 Register 388

Kaarten

De Masjriq (de oosterse Arabische wereld) en Iran 64 | al-Andaloes en de Maghrib (Noord-Afrika) 214 | Islamitisch India 345